

Vahid məhkəmə təcrübəsi: hüquq normalarının tətbiqinə sabit yanaşma

Hər bir dövlətin inkişafını şərtləndirən, onu möhkəmləndirən başlıca amillərdən biri də məhkəmə-hüquq sistemidir. Vətəndaşın dövlətə güvəni, sosial ədalət, iqtisadi inkişaf və s. anlayışlar dövlət üçün vacib hesab edilməklə yanaşı, həm də məhkəmə-hüquq sisteminin zəruri ünsürlərindəndir. Müstəqil məhkəmə hakimiyyətinin formalaşdırılması, ədalət mühakiməsinin şəffaf, demokratik, obyektiv şəraitdə həyata keçirilməsi, bu zaman insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının maksimum səviyyədə qorunması baxımından respublikada bu sahə daim xüsusi diqqət mərkəzində olmuşdur.

Hələ Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 1993-cü ildən ölkədə aparılan hüquqi dövlət quruculuğu siyasəti Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasına, insanların hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına, habelə ölkəmizin məhkəmə sistemində aparılan islahatların ardıcıl xarakter daşmasına öz töhfəsini vermişdir. Təsədüfi deyil ki, həmin vaxtdan ölkənin hüquq sistemində ciddi islahatlar həyata keçirilmiş və bu proses hazırda da davam edir.

Heç şübhəsiz ki, Ulu Öndərin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 2003-cü ildən məhkəmə-hüquq sistemində həyata keçirilən siyasət də hüquqi dövlətin əsaslarını möhkəmləndirməyə yönəldilmişdir.

İslahatlar nəticəsində ölkəmiz bütün sahələrdə dinamik inkişaf edir, yeni ictimai münasibətlər yaranır, mövcud olanlar isə keyfiyyətə yeni xarakter alır. İctimai həyatda münasibətlərin yenilənməsi onların ədalətli, səmərəli və çevik tənzimlənməsi üçün müvafiq hüquqi norma və mexanizmlərin təkmilləşdirilməsini zəruri edir.

Bu dövr ərzində beynəlxalq hüquqi aktların və normaların tələblərinin əsas götürüldüyü bir sıra qanunların və yeni hüquqi sənədlərin qəbul edilməsi, dünya praktikasına əsaslanaraq yeni qurumların yaradılması da ölkəmizdə vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasında əvəzsiz önəmə malikdir.

Belə ki, "Penitensiar sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cəmiyyətdən təcridetmə ilə əlaqədar olmayan alternativ cəza və prosessual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi barədə" 10 fevral 2017-ci il tarixli Sərəncam dövlət başçısının humanist siyasətinin təzahürü olmaqla mühüm strateji əhəmiyyətə malik bir sənəd kimi ölkənin hüquq sisteminin müasir dövrün ən yüksək tələbləri səviyyəsində yenilənməsinə və təkmilləşməsinə təkan vermişdir.

Bu sahəyə göstərilən diqqətin ən bariz nümunələrindən biri isə ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin və səmərəliliyinin artırılması məqsədilə müasir dövrün tələblərinə cavab verən, cəmiyyətdə yüksək nüfuza malik ədalət mühakiməsinin formalaşdırılması prosesini sürətləndirmək üçün məhkəməyə müraciət imkanları daha da genişləndirən, məhkəmələrin fəaliyyətində şəffaflığın artmasına, məhkəmə icraatının effektivliyinin yüksəlməsinə, məhkəmə qərarlarının tam və vaxtında icra edilməsinin təmin olunmasına, həmçinin süründürməçiliyin və digər neqativ halların aradan qaldırılması istiqamətində görülən tədbirlərin gücləndirilməsinə yönələn 2019-cu

aprelin 3-də Prezident İlham Əliyev tərəfindən imzalanan Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında Fərmandır.

Heç şübhəsiz ki, cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cinayətlərin dekriminallaşdırılması üzrə tədbirlərin davam olaraq qəbul edilmiş həmin Fərman müstəqil, obyektiv, qərəzsiz və şəffaf məhkəmə-hüquq sisteminin fəaliyyətinin təmin edilməsinə, onun modernləşdirilməsi və təkmilləşdirilməsi üçün bu sahədə çatışmazlıqların aradan qaldırılmasına, insan hüquqlarının etibarlı müdafiəsinə mühüm töhfə vermişdir.

Sözügedən Fərman dövlət başçısının məhkəmə hakimiyyətinə verdiyi müstəsna əhəmiyyətin növbəti təzahürü kimi həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatlarının mühüm tərkib hissəsi olmaqla yanaşı, həm də ədliyyə və məhkəmə sisteminin inkişafının strateji prioritetlərini müəyyən edən, məhkəmə-hüquq sistemində müşahidə olunan çatışmazlıqların aradan qaldırılmasına istiqamətlənmiş proqram xarakterli "yol xəritəsi"dir.

Məhkəmə-hüquq sisteminin inkişafında yeni mərhələnin başlanmasının və məhkəmə-hüquq islahatlarının davamlılığının real göstəricisi olan bu sənəd ümumilikdə, vətəndaşların hüquqlarının məhkəmə müdafiəsinin daha etibarlı təmin olunmasına, ədalət mühakiməsinə ictimai etimadın yüksəlməsinə, əhəliyə daha çevik, asan və alternativ xidmətlərin göstərilməsinə, məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin möhkəmlənməsinə, məhkəmələrə kənar müdaxilələrin qarşısının alınmasına, qeyri-prosessual münasibətlərin, süründürməçiliyin və digər neqativ halların yolverilməzliyinin, məhkəmə qərarlarının ədalətliliyinin və vaxtında tam icrasının təmin olunmasına, şəffaflığın artırılmasına, işlərə baxılmasının keyfiyyətinin yüksəlməsinə, o cümlədən cinayət təqibi orqanlarında başlanmış cinayət işlərinin istintaqı zamanı cinayət qanunvericiliyinin müddəalarına düzgün istinad edilməklə əmələ obyektiv hüquqi qiymət verilməsi, cinayət işlərinin yüksək peşəkarlıqla istintaq edilməsi, prokurorlar tərəfindən ibtidai araşdırmanın həm prokurorluq, həm də digər istintaq orqanlarında keyfiyyətlə aparılması istiqamətində kəsərlə tədbirlərin görülməsinə istiqamətlənmiş vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılmasına və icra olunması mexanizminin təsbit edilməsinə xidmət etmişdir.

Fərmanda hüquqi məsələlərin həllinə yanaşmanın sabitliyinin təmin edilməsi məqsədilə vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması üçün ciddi tədbirlər görülməsi, ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin artırılması məqsədilə məhkəmə təcrübəsinin öyrənilməsi və ümumiləşdirilməsi sahəsində fəaliyyətini gücləndirilməsilə əlaqədar mühüm müddəalar öz əksini tapmışdır.

Qanunvericiliyin maddi və prosessual normalarının sabit və vahid tətbiqini hüququn aliliyinin ən vacib göstəricilərindən hesab olunduğunu nəzərə alsaq, vahid məhkəmə təcrübəsinin yaradılması məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində əsas yeniliklərdən biridir.

Vahid məhkəmə təcrübəsi nədir? Vahid məhkəmə təcrübəsi hüquqi məsələlərin həllinə yanaşmanın sabitliyini və ədalət mühakiməsi zamanı maddi və prosessual hüquq normalarının eyni cür və maraqlardan kənar tətbiq edilməsinin təmin edilməsi məqsədi daşıyan mexanizmdir. Göründüyü kimi bu təcrübəni səciyyələndirən üç əsas meyar var: vahidlik, sabitlik və proqnozlaşdırılan olması.

Burada məhkəmə praktikasının vahidliyi dedikdə bütün işlərə eyni cür baxılması nəzərdə tutulmur, oxşar işlərdə işin halları və hüquqi əsasları nəzərə alınmaqla dəqiq nəticənin əldə edilməsinin planlaşdırılması nəzərdə tutulur.

Sabitlik ədalət mühakiməsi həyata keçirilərkən maddi və prosessual hüquq normalarının eyni cür tətbiq edilməsi ilə əldə edilən nəticədir. Bu nəticə hüquqi məsələlərin insanlar tərəfindən proqnozlaşdırılan olmasını təmin edir ki, bu da öz növbəsində aşkarlığın, hüququn insanlara əlçatan olmasının göstəricilərindən biridir.

Proqnozlaşdırılan olma imkanı hüquq sistemində eyni kateqoriyalı işlər üzrə nəticələrin müəyyənliliyinin əvvəlcədən ədalət mühakiməsinin bütün tərəfləri üçün təmin edilməsidir.

Bu təcrübə ədalət mühakiməsinin bütün tərəflərinə hüquqi nəticəni proqnozlaşdırmaq imkanını, proqnozlaşdırılan hüquqi nəticənin əsasını ehtimalın deyil, məcburi hüquqi qüvvəyə malik məhkəmə təcrübəsinin təşkil etməsini, maddi və prosessual hüquq normalarının eyni kateqoriyadan olan işlərə müxtəlif cür tətbiq edilməsinin qarşısının alınması və işlərdə stabilliyin təmin edilməsinə vəd edir. Vəd edilən mexanizmin rolu hüquqi aktların kolliziyasından sui-istifadə hallarının qarşısını almaq, insanların məhkəməyə, məhkəmə-hüquq sistemində tam inamını formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Belə bir təcrübənin hüquq doktrinası kimi qəbul edilməsi yalnız vətəndaş-məhkəmə münasibətlərində deyil, bütövlükdə ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin artırılması, prokurorluq və digər istintaq orqanlarının fəaliyyətinə səmərəli təsir göstərməsin, hüquqi bürokratizmə son qoyulması baxımından da mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Beynəlxalq təcrübə: Bu təcrübənin tətbiqi ilə bağlı xarici ölkələrin hüquq sistemində nəzər yetirərkən görürük ki, qonşu Rusiyada "məhkəmə təcrübəsinin vəhdəti"nin normativ-hüquqi tənzimlənməsi mövcud olmasa da, Rusiya Federasiyasının Ali Məhkəmə Prezidiumunun 23.03.2005-ci il tarixli 25-ПВ04 №-li Qərarında qeyd edilmişdir ki, məhkəmə təcrübəsinin vahidliyi dedikdə mülki işlərin baxılması və həll edilməsi zamanı məhkəmələr tərəfindən federal qanunvericiliyin düzgün və vahid tətbiq edilməsi başa düşülür. RF-nın Konstitusiyasında həm hüquq normalarının vahidliyi, həm Ali Məhkəmənin məhkəmə təcrübəsi üzrə izahlar vermək hüququnun nəzərdə tutulması hüquq normalarının bütün dövlətin ərazisində eyni şəkildə şərh olunması və tətbiqini

şərtləndirir. Konstitusiyanın 126-cı maddəsində təsbit edilmiş bu səlahiyyət "Rusiya Federasiyasının Ali Məhkəməsi haqqında" Federal Konstitusiya Qanunu (FKQ) ilə həyata keçirilir. Həmin Qanunun 5-ci maddəsi ilə yalnız Ali Məhkəmənin Plenumu və Prezidiumu bu səlahiyyətlərə malikdir, adı çəkilən qurumlar həmin fəaliyyətlərini Plenum və Prezidium Qərarlarının çıxarılması, RF-nın Ali Məhkəməsinin təcrübəsi üzrə ümumiləşdirilmənin formalaşdırılması vasitəsi ilə gerçəkləşdirir.

"RF-nın Ali Məhkəməsi haqqında" FKQ-nın 7-ci maddəsində qüvvəyə minmiş məhkəmə aktlarının qanuniliyini yoxlayan və bununla faktiki olaraq məhkəmə təcrübəsinin vahidliyini təmin edən ali nəzarət orqanı kimi Ali Məhkəmənin Prezidiumu təsbit edilmişdir.

Təcrübənin vahidliyinin təmini məqsədilə RF-nın Ali Məhkəməsi həmçinin hakimlər tərəfindən müxtəlif məcəllələrin normalarının tətbiqi ilə bağlı yaranan çoxsaylı məsələləri nəzərdən keçirir.

Eyni zamanda qeyd edilməlidir ki, RF-nın Konstitusiyası Məhkəməsinin qərarları bütöv həcmdə presedent xarakteri daşıyır. Konstitusiyası Məhkəməsi vaxtaşırı olaraq oxşar işlər üzrə öz qərarlarına istinad edir. Bundan əlavə ümumi yurisdiksiyalı məhkəmələrin də Konstitusiyası Məhkəməsinin qərarlarına istinad edilməsi hallarına rast gəlinir. RF-nın Ali Məhkəməsi Plenumunun 19.12.2003-cü il tarixli 23 №li "Məhkəmə qərarı haqqında" Qərarında da hüquq normalarının tətbiqi zamanı RF-nın Konstitusiyası məhkəməsinin qərarları, Ali Məhkəmə Plenumunun qərarları və Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinin qərarlarının nəzərə alınmalı olduğu vurğulanmışdır.

Fransada təcrübədə presedentlər getdikcə daha əhəmiyyətli rol oynayır və bunun olduqca məntiqli izahı var. İş orasındadır ki, qanunların təfsirində aşkar olunan çoxsaylı boşluqları mövcud presedentlər əsasında aradan qaldırmaq öhdəliyi Fransa Mülki Məcəlləsinin 4-cü maddəsində göstərilən Kassasiya Məhkəməsinin üzərinə qoyulmuşdur. Üstəlik, hakimlərin yeni presedentlərlə tanış olması və bunları oxşar işlərə tətbiq etməsi məqsədilə həmin məsələlərə dair qərarlar xüsusi toplularda dərc edilir. Əlavə olaraq, Dövlət Şurasının ən yüksək məhkəmə olduğu inzibati ədliyyədə məhkəmə presedentlərindən geniş istifadə olunur. Buna baxmayaraq, Fransadakı yuxarı məhkəmələrin presedent qərarlarına riayət etmək üçün aşağı məhkəmələrin hər hansı ciddi bir vəzifəsi yoxdur.

İtaliyada mövcud olan təcrübədə isə Ali Kassasiya Məhkəməsinin qərarları yalnız ayrılıqda götürülmüş fərdi iş üçün məcburidir, lakin digər gələcək hallar üçün heç də presedent yaratması mütləq deyil. Buna baxmayaraq, kassasiya mərhələsindən keçən məhkəmə qərarı digər məhkəmələr tərəfindən presedent kimi qəbul edilə bilər. Hər hansı məhkəmə icraatına hazırlaşarkən, mütləq kassasiya instansiyası tərəfindən çıxarılan məhkəmə hökmləri hüquqşünaslar tərəfindən araşdırılır. Yenə də, son qərar Hökmü nəzərə ala biləcək müəyyən birinci instansiya və ya apellyasiya məhkəməsinə qalır.

Vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşmasında prokurorluq orqanlarının rolu: Fərmandan da göründüyü kimi təcrübəni formalaşdırmaq və icra olunması mexanizminin təsbiti vəzifəsi Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinə tapşırılsa da, eyni zamanda aidiyyətli dövlət qurumları, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu qarşısında bir sıra mühüm vəzifələr müəyyənləşdirilmiş, habelə bu sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə praktik tövsiyələr verilmişdir.

Qeyd etmək yerinə düşər ki, prokurorluq orqanlarının konstitusion statusu və dövlət idarəetməsində mühüm rola malik mühüm dövlət təsisatı kimi fəaliyyət göstərməsi uğurla həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatları və hərtərəfli dövlət qaygısı nəticəsində mümkün olmuşdur. Təcrübənin formalaşmasında prokurorluq orqanlarının rolu da müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi və iştirakı ilə hazırlanaraq 12 noyabr 1995-ci il tarixdə ümumxalq səsverməsi – referendumla qəbul olunmuş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası hakimiyyətin, dövlətin, idarəetmənin əsaslarını formalaşdıraraq respublikamızda hüquq sisteminin bünövrəsini yaratmış, həmçinin prokurorluq orqanlarının formalaşmasında xüsusi əhəmiyyətə malik olmuşdur. Həyata keçirilən məhkəmə-hüquq konsepsiyasına müvafiq olaraq, Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu qanununun aliliyinin, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına xidmət edən dövlət təsisatına çevrilməklə müasir, sivil dövlətlərin prokurorluq orqanlarına xas olmayan səlahiyyət və funksiyalardan azad edilmişdir.

Məhz qəbul edilən bu Əsas Qanunda Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun hüquqi statusu müəyyən edilərək tutularaq təşkili və fəaliyyət əsasları əks olunmuşdur.

Bu əsasları özündə əks etdirən Konstitusiyanın 133-cü maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarət edir, cinayət işləri başlayır və istintaq aparır, məhkəmədə dövlət ittihamını müdafiə edir, məhkəmədə iddia qaldırır, məhkəmə qərarlarından protest verir.

Ümumilikdə prokurorluğun ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində rolunu tənzimləyən qanunvericilik normaları bilavasitə Konstitusiyanın müvafiq müddələrinə əsaslanır və bu rol əsasən cinayət mühakimə icraatı ilə bağlıdır.

Yeni konsepsiyaya uyğun olaraq qəbul edilmiş "Prokurorluq haqqında" Qanunun 4-cü maddəsi prokurorluğun fəaliyyət istiqamətlərinə həsr olunmuşdur. 8 fəaliyyət istiqaməti müəyyən edilən həmin maddədə prokurorluğun məhkəmədə cinayət işlərinə baxılmasında tərəf kimi iştirak etməsi, dövlət ittihamını müdafiə etməsi, məhkəmə qərarlarından protest verməsi, məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirakı da təsbit edilmişdir.

Məlum olduğu kimi, xüsusi ittiham qaydasında cinayət təqibi halları istisna olmaqla Azərbaycan Respublikasında birinci, apelyasiya və kassasiya instansiyası məhkəmələrində ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı dövlət ittihamı funksiyası Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu tərəfindən həyata keçirilir.

İnsan hüquq və azadlıqlarının etibarlı təmin olunması, hüquq institutlarının möhkəmləndirilməsi, ədalət mühakiməsinin fəaliyyətinin daha da təkmilləşdirilməsi məqsədilə, məhkəmə-hüquq islahatlarının dərinləşdirilməsi, məhkəmələrin və prokurorluq orqanlarının işinin müasir dövrün tələblərinə, beynəlxalq standartlara uyğun təşkil edilməsi istiqamətində aparılan islahatlar çərçivəsində məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiəsi prokurorluğun prioritet istiqamətlərindən biri hesab edilərək bu funksiyanın həyata keçirilməsi üçün Baş Prokurorluğun tərkibində Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə

idarə təsis edilmiş və idarənin işinin təşkili prosesinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində ardıcıl tədbirlər görülmüşdür.

Həmçinin vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması vəzifəsinin və həmin vəzifənin icra olunması mexanizminin təsbit edilməsi ilə əlaqədar cinayət təqibi orqanlarında başlanmış cinayət işlərinin istintaqı zamanı cinayət qanunvericiliyinin müddələrinə düzgün istinad edilməklə əmələ obyektiv hüquqi qiymət verilməsi, cinayət işlərinin yüksək peşəkarlıqla istintaq edilməsi, prokurorlar tərəfindən ibtidai araşdırmanın həm prokurorluq, həm də digər istintaq orqanlarında keyfiyyətlə aparılması istiqamətində kəsərlə tədbirlərin görülməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Baş prokuroru tərəfindən müvafiq tapşırıqlar verilmişdir.

Bu qəbildən olan tədbirlərin bariz təzahürü isə Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun "Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin Strukturunun təkmilləşdirilməsi və məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiəsi fəaliyyətinin keyfiyyətinin daha da artırılması tədbirləri haqqında" 10 iyul 2020-ci il tarixli əmrinə əsasən Dövlət ittihamın müdafiəsi üzrə idarənin strukturunun yenidən təşkil edilməsidir.

"Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında" 3 aprel 2019-cu il tarixli Fərmanın 8-ci bəndinin səmərəli icrası istiqamətində prokurorluq orqanları tərəfindən görülən mühüm tədbirlərin tərkib hissəsi olan bu struktur dəyişikliyinə məqsədi həm də çəkişmə prinsipinə tam uyğun olaraq məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiəsi fəaliyyətinin daha təkmil təşkili, dövlət ittihamının müdafiəsi sahəsində vahid təcrübənin formalaşdırılması, məhkəmələrlə dövlət ittihamının müdafiəsini həyata keçirən prokurorlar arasında qarşılıqlı əlaqələrin səmərəliliyinin artırılması, vətəndaşların prokurorluğa müraciət imkanlarının asanlaşdırılması ilə yanaşı, bu sahədə müəyyən edilmiş nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılmasından ibarətdir.

Əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri də maddi və prosesual hüquq normalarının pozulması ilə müşayiət olunan məhkəmə səhvlərinin aradan qaldırılması olan Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsi öz səlahiyyətlərini həyata keçirərkən mühüm vasitə olaraq "Prokurorluq haqqında" Qanunun 21-ci maddəsində prokuror aktının növlərindən biri kimi nəzərdə tutulan protestdən istifadə edərək qanunvericiliyə uyğun olmayan və vahid hüquqi təcrübəyə söykənməyən məhkəmə qərarlarını yuxarı instansiya məhkəmələrində mübahisələndirir. Bu hal isə vahid məhkəmə təcrübəsinin təmin edilməsində prokurorluğun iştirakını xarakterizə edən başlıca amillərdən biridir.

Eyni zamanda qeyd edilməlidir ki, Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu konkret cinayət işləri üzrə qanunvericiliyin tətbiqində yol verilən səhvlərin aradan qaldırılmasına, qanunun eyni qaydada tətbiqinin edilməsinə və vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşmasına xidmət edən Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun qərarlarının layihələrinin hazırlanmasında da yaxından iştirak edərək bu sahədə üzərinə düşən öhdəliklərin icrası istiqamətində ilə işlər görülməsini davam etdirir.

**Fərid Dadaşov,
Elm-Tədris Mərkəzinin Strateji planlaşdırma
və risklərin müəyyən edilməsi şöbəsinin rəisi
kiçik ədliyyə müşaviri**